

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ "ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ"

Φεβρουάριος 1938

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. 3. — ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ 4—ΤΙΜΗ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

νά ἀνυψώσουμε τὸ ἐπάγγελμα, ποὺ ἀκολούθησε ὁ καθέννας, καὶ νά ἀπολαύσουμε τὴ θαύτατη χαρὰ ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ δράση μας. Τὸ δεύτερο, τὸ καλὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον, μᾶς κερνάει τὸ ἀγνό πιστὸ τῆς Τέχνης, μᾶς ἀνυψώνει στὴ σφαῖρα τοῦ Ὁραίου, καὶ μᾶς χαρίζει πλουσιοπάροχα τὴν ψυχικὴ εὐτυχία, τὴν πνευματικὴ ἀπολαύση. Μὰ ὁ διαφωτισμὸς αὐτὸς χρειάζεται ἱεροπύστους. Καὶ τὸ γόνιμο τοῦτο ἔργο, μὲ χαρὰ θ' ἀναλάβουν, εἶμαι βέβαιος, οἱ ζωντανοὶ λειτουργοὶ τῆς Παιδείας.

Καὶ στὴν τελευταία γωνιά τῆς Ἑλλάδας πρέπει νά κηρύξουμε τὴν ἀξία τοῦ καλοῦ βιβλίου. Μὲ ὄλα τὰ μέσα. Καὶ προπάντων μὲ διαφωτιστικὰς διαλέξεις. Τότε σὰν κατορθώσουμε νά συγκινήσουμε, σὰν κατορθώσουμε νά ξυπνήσουμε τὴ θαθεῖα κοιμισμένη δρεξὴ γιὰ διάβασμα, καὶ οἱ λαϊκὰς βιβλιοθηκὲς εὐκολὰ θὰ ἰδρυθοῦν, καὶ οἱ Ἕλληνες θὰ τὶς θεωροῦν ναοὺς τῆς ἀτομικῆς εὐτυχίας καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

Γ. Α.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Ἡ Παιδαγωγικὴ τοῦ Decroly

Ἀπὸ τὸ ἄρθρον¹ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν σχολείων στὶς Βρυξέλλες Nicolas Smelken

Ὁ Ντεκρολύ πρωτοσπούδασε ἰατρικὴ. Μὰ δὲν ἔγινε γιατρὸς μὲ τὴ συνειδησμένη σημασία τῆς λέξης. Πολὺ νωρὶς, φοιτητῆς ἀκόμη, ἔνωσε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ σπουδαῖα βιολογικὰ προβλήματα καὶ ἀφιερώθηκε στὴ φυσιολογία καὶ τὴ βιολογία. Οἱ πρῶτες του ἐργασίαι στὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια καλλιέργησαν μέσα του τὸ κριτικὸ πνεῦμα τῆς πειραματικῆς ἔρευνας, καὶ τοῦ ἀνοιξαν καινούργιους δρόμους. Πολὺ γλήγορα ὅμως προσανατολιζέται στὴν ἔρευνα τοῦ νευρικοῦ συστήματος, καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἐγκεφάλου. Ἔτσι γεννήθηκε μέσα του ὁ ἐπιστημονικὸς κόπος νά ἀφιερωθῆ στὴ νευρολογία καὶ νά εἰδικευθῆ στὶς νευρικὰς ἀρώστειαι.

«Θέλω νά εἰδικευθῶ», γράφει στὴν τότε ἀραβωνιαστικιά του καὶ ἔπειτα γυναῖκα του, «στὶς νευρικὰς ἀρώστειαι. Μᾶς εἶναι τόσο λίγο γνωστὰς. Ἐκαίνο ποὺ μὲ τραβάει περισσότερο εἶναι, πὼς μὲ τὰ προβλήματα τῆς νευρολογίας συνδέονται τόσο στενὰ ὀνό, οἱ πιὸ ὄμοιοι καὶ οἱ πιὸ ἐνδιαφερόμενοι, κλάδοι τῆς ἀνθρώπινης ἐπιστήμης, ἡ ψυχολογία μὲ τὴν ψυχοπαθολογία καὶ ἡ φιλοσοφία».

Οἱ κλινικὲς του ἐργασίαι τὸν φέρνουν

νὰ πολὺ γλήγορα μπροστὰ στὰ προβλήματα τῆς ψυχοπαθολογίας.

Μέσα του κυριαρχεῖ ὁ πόθος νά μελετήσῃ τὶς ψυχικὰς ἀρώστειαι, γιὰ νά γνωρίσῃ ἔτσι τὸν *ἄνθρωπον* ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὰς. Καὶ τότε ξυπνάει μέσα στὴν εὐαίσθητη καρδιά του τὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ βαθεῖα του συμπάθεια καὶ ἀγάπη γιὰ τὰ ἀνώμαλα παιδιά. Τὰ καθυστερήματα, τὰ χάσματα, οἱ ἀνωμαλίες στὴν ψυχικὴ ἐξέλιξη τῶν παιδιῶν δὲν κινοῦν τὴν εὐσπλαχνία του μόνο. Πολὺ περισσότερο τὸν σπρώχνει νά καταγίνῃ καὶ ν' ἀφοσιωθῆ στὰ ἀνεύθυνα τοῦτα πλάσματα, τὸ κοινωνικὸ του, τὸ ἀνθρώπινον χρέος του. Θέλει νά τὰ βοηθήσῃ μ' ὅλη του τὴ δύναμη στὸ δύσκολο δρόμον τῆς βραδυκίνητης ζωῆς τους, θέλει νά γλυκάνῃ τὸν πόνον τους. Δὲν ἐπιτρέπεται νά εἶναι οἱ ἀπόκληροι τῆς ζωῆς, πηγὴ δυστυχίας καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸν τους καὶ γιὰ τὴν οἰκογένειάν τους καὶ γιὰ τὴν κοινωνία.

Ἔτσι παρουσιάζεται ὁ Ντεκρολύ παιδαγωγός. Ἀπὸ τὴν ἰατρικὴ καὶ τὴν βιολογία, ἀπὸ τὴν ἔρευνα στὶς νευρικὰς ἀρώστειαι καὶ τὴν ψυχοπαθολογία βάρδισα στὴν παιδαγωγική, καὶ χάραξε καινούργιους δρόμους στὴν ἐπιστήμην τοῦ παιδιοῦ.

1. «Homage au Dr Decroly», σελίδες 33—36.

Οἱ ἐργαστηριακές του ἐρευνες, οἱ πειραματικές του ὡς τότε ἐργασίες τοῦ δείχνουνε τὸ δρόμο πὸν πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ στὴ μελέτη τῶν ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τὴ διαπαιδαγώγησίν τους. Ὁ Ντεκρολύ μελετᾷ τὰ ἀνώμαλα παιδιὰ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἄποψη, καὶ ἐφαρμόζει τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο τῆς πειραματικῆς παρατήρησῃς καὶ τὰ πλούσια πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐρευνῶν, γιὰ νὰ ξεσκεπάσῃ τὶς βαθύτερες αἰτίες καὶ ν' ἀνακαλύψῃ μὲ τὸν πρὸ θετικὸ τρόπο τοὺς παράγοντες πὸν θὰ μπορούσαν νὰ ἐνεργήσουν εὐνοϊκὰ στὴν πνευματικὴ καὶ συναισθηματικὴ ἐξέλιξη τῶν καθυστερημένων καὶ ἀνώμαλων παιδιῶν. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀφοσιωμένης γυναίκας του, πὸν τριάντα ὀλόκληρα χρόνια εἶναι ἡ πρὸ πολὺτιμη συνεργάτρια στὸ ἔργο του, ἰδρύει ἰδιαιτέρο ἴνστιτούτο γιὰ τὰ ἀνώμαλα παιδιὰ, γιὰ νὰ βρῆσκαται σὲ ἀμεση ἐπαφὴ μαζὶ τους καὶ νὰ παρακολουθῆ καθε φανέρωμα τῆς ζωῆς τους. Ὁ σκοπὸς του φυσικὰ εἶναι νὰ τὰ βοηθήσῃ νὰ ὑπερνικουῦνε τὰ ἐμπόδια, γιὰ νὰ μῆν ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐξέλιξή τους σὲ κάποιον κανονικὸ δρόμο. Ἔτσι ὀργανώνει τὴ ζωὴ τους καὶ μαζὶ ὀργανώνει καὶ τὴ διαπαιδαγώγησίν τους. Καὶ ρίχνεται μ' ὅλη τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης του νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν κατάλληλη μέθοδο, νὰ δημιουργήσῃ δηλαδὴ ἓνα τέτοιο σύστημα, πὸν νὰ ταιριάζῃ στὴν ψυχικότητα τῶν ἀνώμαλων καὶ καθυστερημένων παιδιῶν, στὶς πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ τους ἰκανότητες, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἔτσι ν' ἀντίσῃ καὶ ὁ ψυχικὸς τους κόσμος καὶ νὰ χαροῦνε τὴ ζωὴ τὰ ἀδικημένα ἀπὸ τὴ φύση τοῦτα πλάσματα.

Στὰ σχολεῖα μὲ τὴν καθιερωμένη μέθοδο, τὰ ἀνώμαλα καὶ καθυστερημένα παιδιὰ καμιά πρόοδο δὲν μπορούσαν νὰ κάνουν. Ἀπρόσεχτα καὶ ἀδιάφορα στὰ μαθήματα, ἀστατα καὶ ἀταχτα στὴν συμπεριφορὰ τους, ἀνίκανα νὰ προσαρμολογούνε, γίνονται ἡ πληγὴ γιὰ τοὺς δασκάλους καὶ τὸ κατακάθι στὴν τάξιν τους. Ὁ Ντεκρολύ γιὰ νὰ λύσῃ τὸ σπουδαῖο τοῦτο παιδαγωγικὸ καὶ κοι-

νωνικὸ πρόβλημα, ἀναπτύσσει ὅλη τὴ δημιουργικὴ του δραστηριότητα. Πειραματίζεται ὁ ἴδιος καὶ ἐλέγχει πειραματικὰ ὅλες τὶς ἐργασίες τὶς σχετικὰς μὲ τὴ συγκριτικὴ ψυχολογία τῶν κανονικῶν καὶ τῶν ἀνώμαλων παιδιῶν. Ἐφαρμόζει τὰ διάφορα tests, τὰ διορθώνει, τὰ τελειοποιεῖ, τὰ πλουτίζει καὶ δοκιμάζει, μὲ τὴ συνεργασία πολὺτιμων συνεργατῶν του, πὸν τόσο ξέρει νὰ τοὺς ἐμπνέῃ καὶ νὰ τοὺς ἐνθουσιάζῃ, καθε σχετικὴ μέθοδο γιὰ τὴν ἐρευνα τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν ἀνώμαλων παιδιῶν.

Μὰ ἡ διάγνωση καὶ ἡ ἀνάλυση τῆς ψυχικότητας τῶν ἀνώμαλων παιδιῶν δὲν τοῦ ἀρκεῖ. Τὸν ἐνδιαφέρει περισσότερο ἡ πορεία καὶ οἱ αἰτίες τῆς ψυχικῆς τῶν ἐξέλιξης ἢ στασιμότητας. Ὁ Ντεκρολύ ἀποδίνει τεράστια παιδαγωγικὴ σημασία στὴν ψυχογένεση, καὶ ἐκεῖ ἀφιερώνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐρευνᾶς του. Γιὰ τὴν διαισθάνεται πὸς μόνον ἅμα κατορθώσῃ νὰ καθορίσῃ τὰ στάδια, ἀπ' ὅπου περνάει ἡ ψυχικὴ ἐξέλιξη, καὶ νὰ προαδιορίσῃ τοὺς παράγοντες καὶ τὶς αἰτίες, πὸς τότε μόνον θ' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος γιὰ νὰ βρῆ τὴν πρακτικὴν ἐπιστημονικὴν λύσιν γιὰ τὰ παιδαγωγικὰ προβλήματα τῶν ἀνώμαλων παιδιῶν, ὅπου ἔχει ἀφιερώσει τὴ ζωὴν του. Διαισθάνεται λοικὸν καὶ πιστεύει, πὸς ἡ ψυχογένεση εἶναι ἡ σωστὴ καὶ γερὴ βάση τῆς παιδαγωγικῆς.

Πὸς καὶ γιὰ ποῖο λόγο πρωτοξυπνάει ἡ προσοχή; Πὸς ἐξελισσεται; Ποιοὶ παράγοντες τὴν εὐνοοῦνε; Πὸς νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς; Τί χρησιμεύει στὴ ζωὴ ἢ προσοχή; καὶ τί ἀξίζει; Ἐπάνω σὲ ποῖο ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ πρέπει νὰ στηρίξουμε τὴν καλλιέργειάν τῆς;

Πὸς πρωτογεννιέται ἡ μνήμη; Πὸς ἐξελισσεται; Ποιοὶ εἶναι οἱ εὐνοϊκοὶ παράγοντες; Ποιὰ εἶναι τὰ ἐνδιαφέροντα πὸν βοηθοῦνε τὴ μνήμην; Ἐπάνω σὲ ποιὰ ἐνδιαφέροντα πρέπει νὰ στηριχθοῦμε, γιὰ νὰ καλλιέργησῃ τὴ μνήμην, ὥστε τὸ παιδί καὶ βαθύτερα ν' ἀποτυπώσῃ ὅσα μαθαίνει καὶ εὐκολώτερα καὶ ζωντανότερα νὰ τὰ ξαναφέρῃ στὴ μνήμην του καθε φορὰ πὸν τὰ χρειάζεται;

Μὲ ποιά μέσα θὰ εὐνοήσῃ τὸ συ-

νειρμό. Ποιοὶ εἶναι οἱ εὐνοϊκοὶ παράγοντες; Σὲ ποιά ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ θὰ στηριχθοῦμε; Ποιά εἶναι τὰ παιδικὰ ἐνδιαφέροντα, ποὺ ἀνοίγουν εὐκολὰ τὸ δρόμο καὶ καθοδηγοῦνε τοὺς συνειρμούς;

Ποιά εἶναι τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ κινήθῃ τὸ πνεῦμα τῶν παιδιῶν καὶ νὰ καταβάλλῃ προσπάθειες; Ποιά ἐνδιαφέροντα παιδικὰ φέρνουνε στὶς πνευματικὲς ἱκανότητες τῶν παιδιῶν τὸ δυναμισμό τοῦτο, τὸν τόσο ὠφέλιμο;

Νὰ πῶς θέτει τὰ προβλήματα ὁ Ντεκρολύ. "Ὅχι στατικά. Ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ ζωὴ τῶν ψυχικῶν φαινομένων ὁ δυναμισμὸς τους. Καὶ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ προβλήματα, ὁ Ντεκρολύ, σὰν βιολόγος ποὺ εἶναι, τὴ ζητᾷ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν του. Τὰ περίφημα τεχνητὰ ἐνδιαφέροντα, ποὺ τέτια σύγχισιν καὶ κατάχρησιν μαζὶ κάνει τὸ καθιερωμένο ἀκόμη καὶ σήμερον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, τὰ ἀπορίπτει. Μᾶς εἶναι ἀχρηστά. Ἡ ἀληθινὴ παιδαγωγικὴ μόνον ἐπάνω εἰς τὰ ἀληθινὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ μπορεῖ νὰ στηριχθῇ. Δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ φτιάσουμε ἑμεῖς τεχνητὰ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὰ παιδιά. Ἡ ζωὴ τους, οἱ βασικὲς τους ἀνάγκες κρύβουνε μέσα τους τόσα καὶ τόσα βαθιὰ ἐνδιαφέροντα, ποὺ εὐκολὰ γίνονται εἰς τὰ χέρια τοῦ προσεχτικοῦ δασκάλου πολὺτιμα ἐλατήρια γιὰ τὴν αὐθόρμητη δράσιν τοῦ παιδιοῦ. Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ πλάσουμε ἑμεῖς τοὺς νόμους τῆς παιδαγωγικῆς. Ὑπάρχουνε μέσα εἰς τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν μας καὶ τὸ χρέος μας εἶναι νὰ τοὺς ἀνακαλύψουμε. Ἄς ρωτήσουμε τὴν ἴδια τὴ φύσιν, ἄς σκύψουμε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ τοὺς βροῦμε. Οὔτε ἔχουμε καμμιά ἀνάγκη νὰ φτιάσουμε μεγαλόσημα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, περίτεχνα καὶ θαυμαστά, μὰ κούφια μέσα τους, ἀφοῦ δὲν πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν.

Ἡ πραγματικὴ παιδαγωγικὴ, σεμνὴ καὶ ἀπέριπτη, βρίσκεται μπροστὰ μας. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς ἀπὸ τὰ κατώτερα καὶ τὰ πρὸς ἀπλὰ πλάσματα ὡς τὴν κορωνίδα, τὸν ἄνθρωπον, περιέχει μέσα της τὰ μόνον σοφὰ διδάγματα γιὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν μας.

Τὰ βασικὰ ἐλατήρια, οἱ θεμελιακοὶ παράγοντες, ποὺ πρωτογέννησαν καὶ κίνησαν τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν, οἱ πρωταρχικὲς ἀνάγκες ποὺ κίνησαν π.χ. τὴν παρατήρησιν, τὸ συνειρμόν, τὴν προσοχὴν, τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐκφράσιν, εἶναι οἱ ἴδιες σ' ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα, ἀπὸ τὴν πρὸς πρωτόγονη ἐποχὴ ὡς σήμερον. Γιατὶ καὶ ἡ *ψυχογένεσις τοῦ ἀτόμου εἶναι εἰς τὸ βάθος ἴδια μὲ τὴν ψυχογένεσιν τῆς ἀνθρωπότητος.*

Ἐσὶ ὁ Ντεκρολύ ἀνεβαίνει ὡς τὰ πρωταρχικὰ ἔνστιχτα τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὴν πολύχρονη ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς του ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Θέλει νὰ βρῇ τὰ θεμελιακὰ ἐνδιαφέροντα, γιὰτὶ μόνον αὐτὰ μποροῦν νὰ γίνουν ἀκούραστα κίνητρα γιὰ τὴν ἀληθινὴν παιδαγωγικὴν. Θέλει νὰ κατεβῇ εἰς τὰ βαθιὰ πηγὰς, ἀπόπου πηγάζει ἡ ζωὴ, καὶ ξεπηδάει ὁ δυναμισμὸς της.

Μὰ τὰ θεμελιακὰ ἐλατήρια, τὰ πρωταρχικὰ ἔνστιχτα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ οἱ οὐσιαστικὲς ἀνάγκες τῆς ζωῆς γιὰ ὅλα τὰ ζωντανὰ πλάσματα, ἀπλούστερες, φυσικὰ, εἰς τὰ κατώτερα ζῶα, καὶ ὀλοένα πρὸς πολὺπλοκες εἰς τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον. Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἀνάγκην στηρίζονται, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ γεννιοῦνται καὶ ξεκινοῦνε γιὰ νὰ φανερωθοῦνε καὶ νὰ δράσουνε καὶ τὰ συναισθήματα καὶ οἱ διανοητικὲς λειτουργίαι, σ' ὅλην τὴν ποικιλίαν καὶ σ' ὅλες τὴν μορφάς.

Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπόν, ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἀνάγκην τῆς συνολικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς θὰ ξεπηδήσουνε καὶ τὰ *παιδαγωγικὰ ἐνδιαφέροντα*, τὰ ἐνδιαφέροντα δηλαδὴ ἐκεῖνα, ποὺ θὰ τὰ κάνουμε κίνητρα καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν.

Ὅστε τὸ παιδαγωγικὸν μας σύστημα, τὸ πρόγραμμά μας γιὰ νὰ καλλιεργήσουμε τὴν οὐσιαστικὴν ἱκανότητά τοῦ παιδιοῦ, γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὴν πνευματικὴν του ἐξέλιξιν, γιὰ νὰ τὸ κάνουμε ν' ἀποχτήσῃ καὶ νὰ πλουτισθῇ μὲ χρησίμους γνώσεις καὶ γιὰ νὰ τοῦ ἀναπτύξουμε τὴν διάφορες ἐκφραστικὰς δεξιότητάς του, δὲν μπορεῖ νὰ στηριχθῇ πούθεν ἄλλου, παρὰ εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἀνάγκην τῆς ζωῆς του, εἰς τὰ βασικὰ τοῦ ἐνδιαφέρον-

Ο Dr O. ΝΤΕΚΡΟΥΥ σε διάφορες ηλικίες

Ε.Υ.Δ της Κ.α
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τα. Τὸ παιδαγωγικὸ μας πρόγραμμα στὸ βάθος θὰ ἔχη, πρέπει νὰ ἔχη, γιὰ βάση του τὸ πρόγραμμα κέντρων τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ βασικὴ ἀνάγκη τῆς τροφῆς καὶ τῆς αὐτοσυντηρησίας, ἡ ἀνάγκη τῆς προστασίας, τῆς ἀσφάλειας, καὶ τῆς ἀμυνας, ἡ βασικὴ ἀνάγκη ποὺ νιώθει τὸ παιδί νὰ κινῆται, νὰ ἐργάζεται, νὰ τελειοποιῇ τὰ μέσα του, νὰ παίξῃ καὶ νὰ χαρῇ, νὰ ποῦ ἐπάνω πρέπει νὰ οἰκοδομήσουμε τὸ παιδαγωγικὸ μας σύστημα.

Ὁ Ντεκρολύ λοιπὸν ξεκίνησε ἀπὸ τὰ ἀνώμαλα παιδιά. Ἡ μεγάλη του συμπάθεια, καὶ ὁ βαθὺς του πόνος νὰ τὰ βοηθήσῃ καὶ νὰ τὰ κάνῃ δημιουργικά, τὸν ἔφεραν νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ βρῇ τὸν καλύτερο τρόπο γιὰ τὴ διαπαιδαγώγησίν τους. Ἔτσι ἔφτασε στὰ κεντρικὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ ἔβαλε στερεὴ τὴ βάση τῆς νέας παιδαγωγικῆς. Οἱ γενικὲς ἀρχές, ὅπου ὁ πρωτοπόρος νέος παιδαγωγός, ὁ γόνιμος ἀνακαινιστὴς τῆς παιδαγωγικῆς στήριξε τὴ διαπαιδαγώγησιν τῶν ἀνώμαλων παιδιοῦν, ἐφαρμόζονται μὲ ἀξιοθαύμαστα ἀποτελέσματα σ' ὅλα τὰ παιδιά. Νὰ πῶς ὁ ἴδιος ὁ Ντεκρολύ διατυπώνει τὶς γενικὲς ἀρχές τῆς παιδαγωγικῆς σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἔργα.⁽¹⁾

α'. Τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ ὀργανωθῇ μὲ τέτιο τρόπο, ὥστε νὰ γίνῃ ὁ κατάλληλος τόπος, γιὰ νὰ ζῆσῃ τὸ παιδί πραγματικὰ τὴ ζωὴ του. Καὶ ὁ κατάλληλος τόπος, ὅπου κατὰ προτίμησιν πρέπει νὰ ἰδρυθῇ, εἶναι ἡ ἐξοχή. Μέσα στὸ φυσικὸ, ἀπλὸ καὶ ζωντανὸ αὐτὸ περιβάλλον τὸ παιδί πρέπει νὰ βρῆσῃ τὰ κατάλληλα κίνητρα, ποὺ θὰ βάλουνε σὲ κίνηση τὶς ὅποιες ἰκανότητες, τὴν κάθε του κλίση καὶ θὰ τὶς κατευθύνουμε στὴ φυσικὴ ἐξέλιξίν τους. Καὶ τὰ πιὸ κατάλληλα κίνητρα εἶναι τὰ βασικὰ ἐνδιαφέροντα, ἐκεῖνα ποὺ ἔσπρωξαν καὶ τὴν ἴδια τὴν ἀνθρωπότητα στὴν πορεία ποὺ πῆρε ἡ ἐξέλιξίς της. Τὸ σχολεῖο λοιπὸν πρέπει νὰ προσφέρῃ στὸ παιδί πλούσια τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ προσαρμόξῃ τὴ

ζωὴ του στὴν πραγματικὴ ζωὴ. Καὶ πρέπει ἀκόμη νὰ δημιουργήσῃ ὅλες τὶς εὐνοϊκὰς συνθήκας, ἀναπληρώνοντας τὶς μικρὰς ἢ μεγάλας ἐλλείψεις, καὶ προπάντων τὶς οικονομικὰς, τῆς οἰκογένειας. β'. Ἡ σχολικὴ ζωὴ πρέπει νὰ ὀργανωθῇ μὲ τέτιο τρόπο, ὥστε τὸ σχολεῖο νὰ εἶναι ζωντανὸς ὀργανισμὸς. Μέσα ἐκεῖ τὸ παιδί πρέπει νὰ μάθῃ, νὰ γνωρίσῃ τοὺς συνομήλικούς του καὶ νὰ προσαρμόξῃ τὶς ἀνάγκας του στὶς ἀνάγκας τῆς ὁλότητος. Ἔτσι τὸ παιδί, ζωντανὸ μέλος τοῦ σχολικοῦ ὀργανισμοῦ, θὰ προετοιμασθῇ σιγά-σιγά γιὰ νὰ γίνῃ συνειδητό, χρήσιμο καὶ γόνιμο μέλος μέσα στὴν κοινωνία, ἀμα μεγαλώσῃ.

γ'. Τὸ σχολικὸ πρόγραμμα μόνον ἐπάνω σὲ βιοκοινωνικὴ βάση πρέπει νὰ στηριχθῇ. Τὰ θέματα τῆς διδασκαλίας, γιὰ ν' ἀποχτήσῃ τὸ παιδί τὶς γνώσεις, πρέπει νὰ παίρνονται ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ τοῦ σχολεῖου, τὴ διαμορφωμένη σύμφωνα μὲ τὶς δύο παραπάνω γενικὲς ἀρχές.

δ'. Ἡ ψυχολογικὴ πορεία ποὺ πρέπει νὰ πάρῃ ἢ ἀπόχτησῃ τῶν γνώσεων εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα τρία στάδια. Πρῶτο στάδιο : ἀμεση παρατήρησις. Δεύτερο στάδιο : πολὺπλευρὴ σύνδεσις, πολὺπλευρὸς συνειρημὸς καὶ χρονικὸς καὶ τοπικὸς. Καὶ τρίτο στάδιο : ἀνάλογη ἔκφρασις συγκεκριμένη ἢ ἀφηρημένη.

ε'. Οἱ διάφορες δεξιότητες, ὅπως ἡ ἀνάγνωσις, ἡ γραφή, τὰ προβλήματα καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἀσκήσις κτλ. δὲν εἶναι αὐθῦπαρχτες, δὲν ὑπάρχουνε γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους. Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ ὑποταχθῶντε στὶς πνευματικὰς λειτουργίας, ἀπ' ὅπου καὶ γεννήθησαν μέσα στὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Πρέπει λοιπὸν νὰ συνδεθῶντε μὲ τὴν ἀπόχτησιν καὶ τὴν ἔκφρασις πνευματικοῦ περιεχομένου.

στ'. Πολὸν θὰ εὐκολύνουμε τὸ παιδί νὰ ἀποχτήσῃ τὶς δεξιότητες αὐτὰς ἀμα ἐκμεταλλευθῶντε τὴ φυσικὴ τάσιν τοῦ παιδιοῦ νὰ παίξῃ. Γιατί τὸ παιχνίδι τὶς ἐξατομικεύει τὶς δεξιότητες αὐτὰς καὶ μὲ τὸ παιχνίδι τὸ παιδί ἀκούραστα τὶς ἐπαναλαμβάνει καὶ ἔτσι γλήγορα καὶ εὐκόλα τὶς κάνει χτῆμα του.

1. Decroly et Hamaidé: «Le calcul et la mesure au premier degré de l'École Decroly».

Παντοῦ μιλοῦνε γιὰ τὴ «μέθοδο τοῦ Ντεκρολύ». Καὶ οἱ περισσότεροι, πού προφέρουν ἢ ἀκοῦνε τὴ φράση τούτη, φέρνουνε στὸ μυαλό τους κάποια συγκέντρωση τοῦ διδαχτικοῦ ὕλικου ὀλόγουρα ἀπὸ ἓναν ἄξονα, κάποιο ἀλυσόδεμα, ὀλόγουρα ἀπὸ τὰ κέντρα τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἄλλοι προσθέτουν ἀκόμη πὼς σπουδαῖο στοιχεῖο τῆς μεθόδου τοῦ Ντεκρολύ εἶναι καὶ ἡ προσωπικὴ ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ. Καὶ ἄλλοι τὴν περιορίζουνε στὸν καινούργιο τρόπο τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀνάγνωσης.

Βέβαια ὅλα αὐτὰ εἶναι μέσα στὴ «μέθοδο τοῦ Ντεκρολύ». Μὰ καὶ πόσα ἄλλα ἀκόμη σπουδαιότερα. Γιατὶ ἡ «μέθοδος» αὐτὴ εἶναι ὀλόκληρη ἐπιστῆμη γιὰ τὸ παιδί, καὶ ὀλόκληρη φιλοσοφία γιὰ τὴν ἀνθρώπινη καὶ τὴν παγκόσμια ζωὴ.

Σπουδαῖο ὅμως σημεῖο, ἡ ἀφειρησία, θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ἔννοια τῆς *συνολικότητας*. Ὁ Ντεκρολύ, στὴν πραχτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματός του, διορθώνει τὸ μεγάλο λάθος πού γίνεται στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ γνωστοῦ κανόνα «ἀπὸ τὰ ἀπλὰ στὰ σύνθετα». Σύνθετο ἢ ἀπλὸ εἶναι ἓνα ζωντανὸ πλάσμα, ἓνα ἀντικείμενο, ἓνα περιστατικό, ἀνάλογα τοῦ πὼς τὸ βλέπουμε καὶ τὸ ἀντιλαμβανόμαστε. Καὶ γιὰ τὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ ἓνα πράγμα πού ἔμεῖς οἱ ἐνήλικοι τὸ βλέπουμε σύνθετο—γιατὶ τὸ κομματιάσουμε σὲ κομμάτια καὶ τὸ ξεχωρίζουμε σὲ στοιχεῖα—μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ εἶναι ἀπλό. Ἔτσι ἀπλό τὸ ἀντιλαμβάνεται τὸ παιδί γιατί τὰ μάτια τοῦ μυαλοῦ του τὸ βλέπουνε συνολικὰ στὴν πραγματικὴ ὀλοκληρωτικὴ του ἐμφάνιση καὶ δὲν ξεχωρίζουν ἀκόμη τὰ στοιχεῖα, ὅπου τὸ ἔχουμε ἔμεῖς οἱ μορφωμένοι ἐνήλικοι κομματιάσει. Ἔτσι π.χ. μιὰ ὀλόκληρη φράση, μιὰ ὀλόκληρη λέξη εἶναι γιὰ τὸ παιδί κάτι τὸ ἀπλό καὶ ὄχι σύνθετο ἀπὸ τὰ διάφορα γράμματα—γιατὶ τὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ βλέπει τὴ λέξη αὐτὴ συνολικὰ μέσα στὴ ζωὴ τῆς ἐπάνω. Τὸ ἴδιο ἓνα δέντρο, ἓνα λουλούδι εἶναι γιὰ τὸ παιδί κάτι τὸ ἀπλό, καὶ ὄχι σύνθετο. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ παρουσιάσουμε κομματιασμένη τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ στὸ παιδί, νομίζοντας ἔτσι πὼς ἐφαρμόζου-

με τὸν κανόνα «ἀπὸ τὰ ἀπλὰ στὰ σύνθετα». Τὸ λάθος μας εἶναι μεγάλο καὶ μὲ θλιβερὰς συνέπειες γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ, γιατί παραβιάζουμε τὴν ἴδια τὴ φύση τοῦ παιδιοῦ καὶ διαστρεβλώνουμε τὴν πνευματικὴ του ἐξέλιξη. Τὸ ἀντίθετο εἶναι σωστό. Ἀπλὸ εἶναι γιὰ τὸ παιδί ἐκεῖνο πού ἔμεῖς οἱ μορφωμένοι μὲ τὴν ἀνάλυσή μας τὸ βλέπουμε σύνθετο, καὶ σύνθετο εἶναι γιὰ τὸ παιδί ἐκεῖνο πού ἔμεῖς, ἀφοῦ τὸ κομματιάσουμε, τὸ βλέπουμε ἀπλό. Δὲν πρέπει νὰ γίνουμε ἀνατόμοι. Ὁ ἀνατόμος πού χωρίζει τὸ ἀνθρώπινο σῶμα σὲ μέρη ἢ ἔχει νεκρὸ πτώμα μπροστά του ἢ σκοτώνει τὴ ζωὴ. Καὶ οὔτε πρέπει νὰ κάνουμε τὸ *μυαλό τοῦ παιδιοῦ ἀνατομεῖο*, ὅπου θὰ τοποθετήσουμε κομματιασμένα καὶ γι' αὐτὸ νεκρὰ τὰ πράγματα πού θέλουμε νὰ τοῦ διδάξουμε. Τὸ πνεῦμα πρέπει νὰ μείνῃ ὁ ζωντανὸς κῆπος, ὅπου τὸ κάθε τι θὰ φυτρώσῃ καὶ θὰ ζῆσῃ πραγματικά. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ παρουσιάσουμε στὸ παιδί τὸ κάθε τι στὴ ζωντάνια του ἐπάνω. Καὶ τότε ἡ διανοητικὴ λειτουργία τοῦ παιδιοῦ, κεντριζομένη ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ ὀδηγημένη ἀπὸ τὸ πολὺπλευρο ζῆσιμο, θὰ κἀνῃ σιγὰ σιγὰ καὶ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴ σύνθεση. Καὶ ἔτσι ἡ γνώση ξεκινώντας ἀπὸ τὴ συνολικότητα, ἀπὸ τὴ συνολικὴ μορφή τῆς πραγματικότητας, θὰ προχωρήσῃ μόνη τῆς σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ διοργάνωση τῆς σκέψης, ὡσπὸν διαδοχικὰ θὰ ὑψωθῇ στὶς διάφορες βαθμίδες τῆς ἱεραρχίας, ὅπου ἔχουμε κατατάξει τίς ἔννοιες.

Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, ὅσο πλαταινεται ὁ πνευματικὸς του ὀρίζοντας, φαίνεται στὸ ἴδιο τὸ παιδί ὀλοένα καὶ πὺρ στενὰ συνυφασμένη μὲ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων, πρῶτα μέσα στὸν κύκλο τῆς οἰκογένειας, ἔπειτα μέσα στὸν κύκλο τῆς μικρῆς κοινωνίας τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς πόλης, γιὰ νὰ ἀπλωθῇ σιγὰ σιγὰ ἢ ἀλληλεγγύη ὡς τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους καὶ ἀκόμη πὺρ πέρα ὡς ὀλη τὴν ἀνθρώπινη φύση. Τὸ ψῆμι πού τρώει τὸ παιδί, τὰ ροῦχα πού φορεῖ, τὸ σπίτι ὅπου κατοικεῖ, τὸ ἐνώνουνε τὸ παιδί μὲ ὀλους τοὺς ἀνθρώπους, μὲ ὀλα τὰ

Παναγιώτης Ταμπακόπουλος

Ὁ παλιός χρόνος τὴν τελευταία ἡμέρα πῆρε μαζί του τὸν διαλεχτό μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς Ἐπιθεωρητὰς τῶν σχολείων μας Π. Ταμπακόπουλο. Τὴν πρωτοχρονιά οἱ ἀγαπημένοι του συνάδελφοι, ὅπως τοὺς ἔλεγε, οἱ λειτουργοὶ τῆς λαϊκῆς Παιδείας, τὸν συνόδεψαν, μὲ βαθὺ πένθος στὴν ψυχὴ τους, στὴν τελευταία κατοικία του, τὸν παγερό καὶ χιονισμένο τάφο του στὶς Σέρρες, ὅπου ἀπὸ τρία χρόνια ὑπηρετοῦσε.

Ὁ Π. Ταμπακόπουλος ἦταν ἐξαιρετικὴ προσωπικότητα, καὶ ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία στὴν Ἐκπαίδευση. Βαθεῖα μορφωμένος, ἀνυψωμένος στὶς σφαῖρες τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ὁραίου, ἀκλόνητος στὰ εὐγενικά Ἰδανικά, πού μὲ αὐτοθυσία καὶ ἀκατάβλητη θέληση ὑπηρετήσε σ' ὅλη του τὴν ὀπαλληλικὴ ζωὴ. Προικισμένος μὲ ἀληθινὴ καλωσύνη, πραγματικὰ ἀλτροῦστῆς. Λόγος ψυχρὸς δὲ βγήκε ἀπὸ τὸ στόμα του. Γλυκὸς στὴ ἴαλιά, εὐγενικός, μειλίχιος, καταδεχτικός.

ζωντανὰ πλάσματα, μὲ ὀλόκληρο τὸν κόσμο.

Ὅ,τι ἔτσι ζωντανὰ μαθαίνει τὸ παιδί, δὲν εἶναι ἀχρηστος καὶ ἀταχτος σωρὸς γνώσεις μέσα του. Εἶναι ἓνα κεφάλαιο γόνιμο καὶ δυναμικό. Εἶναι μιὰ ἀχτινοβόλα ἐστία. Μπορεῖ τὸ παιδί πολλὰ νὰ λησμονήσει. Τοῦ φτάνει ὅμως ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ γονιμότητα πού ἀπόχτησε.

Κ. ΜΗ...
Καθηγητῆς

ΠΥΡΡΟΣ ΣΤΑΡΑΣ
Δημοδιδάσκαλος

Ὡς παιδαγωγὸς εἶχε τὸ «θεῖον πῦρ» τοῦ δασκάλου ἱεραποστόλου. Φλεγόταν ἀπὸ τὴν ἀγάπη στὸ Παιδί. Ἀφοσιωμένος στὴν ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση τῆς χώρας μας. Πολύτιμος καὶ συνειδητὸς ἐργάτης στὸ χτίσιμο τοῦ «Ναοῦ» τοῦ παιδιοῦ. Τὸ Ἰδανικό του νὰ γίνῃ τὸ Νέο Σχολεῖο ὁ παράδεισος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὅπου τὰ παιδιά θὰ ζοῦσαν, εὐτυχοσμένα, τὴ δημιουργικὴ χαρά.

Πρότυπο δημιουργικοῦ εὐσυνειδητοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Ἀφοσιωμένος στὰ παιδαγωγικά του καθήκοντα. Ὅχι ὁ Ἐπιθεωρητῆς-φόβητρο, παρὰ ὁ πολύτιμος φίλος καὶ συνεργάτης, ὁ πολύτιμος καὶ πάντα πρόθυμος σύμβουλος καὶ καθοδηγητῆς τοῦ δασκάλου. Γι' αὐτὸ σ' ὅσες περιφέρειες ὑπηρετήσε, οἱ δασκάλοι τὸν ἀγάπησαν. Βαθεῖα, τὸν ἐλάτρευσαν, καὶ θρηνοῦν τὴν τὸν πρόωρο χαμό του. Ἐπιθεωροῦσε ἀκούραστα τὰ σχολεῖα. Πρωτοστατοῦσε στὰ παιδαγωγικά συνέδρια. Πόθος του ἡ ἀνύψωση τοῦ δασκάλου. Σπαταλοῦσε γενναιοδωρὰ τὴ δύναμή του. Ἡ ὑπερκόπωση βοήθησε τὴ βασανιστικὴ ἀρρώστια του—ἔλκος τοῦ στομαχιοῦ—νὰ τὸν φέρῃ τόσο πρόωρα στὸν τάφο.

Ὅσοι γνωρίσαμε τὸν πλούσιο θησαυρὸ τῆς καρδιάς του, ὅσοι συνεργασθήκαμε μαζί του, ὅσοι θαυμάσαμε τὸ βαθύτατο ἀνθρωπισμὸ του, ἔχουμε χρέος νὰ τηρήσουμε τὴν ἀγραφὴ διαθήκη του: Νὰ βαδίσουμε τὸ δρόμο, πού μᾶς ἔδειξε, νὰ γίνουμε ἀληθινὸι μορφωτὲς τῆς νέας γενεᾶς. Ἐτοι θὰ δεῖξουμε τὸ σεβασμό, πού φυλάμε βαθεῖα μέσα μας, στὴ μνήμη του.

Στὴ δημοτικὴ

Εἶσ' ὁμορφῆ, σεμνὴ χωριατοπούλα
καὶ στὸν ἀνθὸ τῆς νειότης λουλουδίσεις,
δροσερὴ καὶ γελούμενη ροδίσεις,
ὅπως στὸν οὐρανὸ ροδίξ' ἡ αὐγούλα.

Καθὼς μὲς στὸ τριαντάφυλλο ἡ δροσοῦλα,
ὅμοια λάμπει τὸ δάκρυ σου ἂν δυσκρύζης.
Σὰ νύφη στὸ χορὸ γλυκογυρίζεις,
καὶ καμαρόνεις σὰν βασιλοπούλα.

Ὅλοι ἀντάμα ἄς φιλοῦν οἱ ἄλλοι μίαν
γριά φτιασιδωμένη, ἄσχημη, κρύα,
πού κλαίει τὰ μαραμμένα τῆς τὰ νειάτα.

Ἐγὼ σέν' ἀγαπῶ, σέν' ἀγκαλιάζω.
Ἄν τὴ φωνὴ σου ἀκούω, ἀναγαλλιάζω,
λυόνομαι στὰ φιλιὰ σου τὰ δροσάτα.

ΛΟΡΕΝΤΣΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ

Ε.Υ.Δ. τῆς Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006